YAZAR HAKKINDA

Ankara'da doğdu. Çocukluk ve ilk gençlik yılları memleketi İzmir'de geçti. 2005 senesinde Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi bölümünden bölüm ve fakülte birincisi olarak mezun oldu. Diyarbakır Kavuşan Höyük, İzmir Ulucak Höyük ve Van Ayanis Urartu Kalesi kazılarında çalıştı.

İlk romanı *Âşık Kadınlar Denizhanesi* 2015'in ocak ayında, ikinci romanı *Benim Güzel Ölülerim* 2017'nin mayıs ayında, üçüncü romanı *Dolunay Ayini* ise 2021'in şubat ayında okurlarla buluştu.

Korku, bilimkurgu ve fantazya türlerindeki öyküleri *Gölge*, *Yabani* ve *Lemur* gibi dergilerde yayımlandı. *Olimpos Öyküleri*, *Aşkın Karanlık Yüzü*, *Karanlık Yılbaşı Öyküleri* ve *Karanlıktaki Kadınlar* öykü derlemelerinde öyküleriyle yer aldı. Müzik temalı korku öykülerinden oluşan *Hayalet Müzik* ve *Hayalet Müzik 2 – Eskilerin Şöleni* derlemelerinde hem konsept yaratıcısı ve editör hem de yazar olarak bulundu. Alfa Yayınevi, Dark İstanbul Yayınları ve Paros Yayıncılık bünyesinde yayımlanan çeşitli kitapların editörlüğünü yaptı. Farklı etkinliklerde arkeoloji alanında konuşmacı olarak bulundu.

Aynı zamanda kültür-sanat gazetecisi ve müzik yazarıdır. Şu an çeşitli basın organlarında klasik müzik, opera ve edebiyatla ilgili yazılar yazıyor, söyleşiler yapıyor.

DESTEK
yayınları

DESTEK YAYINLARI: 1768
MİTOLOJİ: 3

ÖZLEM ERTAN / HEKATE

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergül
Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır
Editör: Erhan Altunay
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: Sedat Gösterikli
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Mesud Topal-Nursefa Üzüm Kalender-Samet Ersöz
Reklam ve Tanıtım: Selen Çavuşovalı-Işıl Ilgıt Şimşek

Destek Yayınları: Haziran 2023
Yayıncı Sertifika No. 43196

ISBN 978-625-441-929-4

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkan.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Destek Dukkan

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul
Tel. (0) 212 613 30 06

Tanrıların Çağrısı

HEKATE

Bize Ne Mesaj Veriyor?

ÖZLEM ERTAN

DESTEK yayınları

ÖNSÖZ

Günümüz kadınının ilkel ataerkinin izlerini taşıyan erkek egemen bir toplumda yaşaması hiç de kolay değil. Özellikle bizim coğrafyamızın farklı toplumlarında kadın birbirine benzer yaşam biçimlerine mahkûm edilir; eğer sırtını bir erkeğe yaslamadıysa yaşam alanı kısıtlanır. Hayatı gittikçe zorlaşan kadın, toplumun dikkatini çekmeye başlar.

Bir kadın düşünün; tek başına ve özgürce var olmayı seçmiş, çocuk yapmamış, kendi önceliklerini, kendi amaçlarına göre düzenlemiş, ne babasını ne de sevgilisini arkasına almış, her işini tek başına halletmeye çalışmış; en önemli amacı, "Bu dünyada her şeyimle ben de varım!" diyebilmek ve bunun gereklerini yerine getirebilmek olmuş.

Var böyle kadınlar aramızda ve ne yazık ki çok da iyi gözle bakılmaz onlara. Onların güçleri, kendilerine

duydukları inanç, ataerkil toplumu korkutur ve tehlikeli addedilmelerine neden olur.

İnsanların "neden hâlâ evlenmediğine" dair imalı sorularına bile maruz kalır böyle kadınlar. Büyükşehirlerin dışında hayat onlar için daha da zordur. Ne yazık ki çoğu kez evli hemcinsleri tarafından da dışlanıp, aile hayatını bozacak potansiyel tehlikeler olarak görülürler. Ezcümle ötekileştirilirler, hatta şeytanlaştırılırlar.

Bu kitapta arkeolojik ve yazılı kaynakların elverdiği ölçüde öyküsünü anlatmaya çalıştığım Tanrıça Hekate, kendi olmayı ve özgürlüğü seçen kadınların mitolojideki temsilcisidir. Tam da bu yüzden antik dönemde bile adı karanlıkla, büyüyle, cadılıkla anılmıştır.

Helen mitolojisine göre, Hekate evli değildi, çocuğu da yoktu. Adı bir tanrıyla da anılmamıştı. Güçlü bir ağabeye ya da babaya da sahip değildi. O, tam anlamıyla yalnız ve güçlü bir tanrıçaydı. Üstelik de Ana Tanrıça geleneğini yaratan Anadolu topraklarına ait bir değerdi ve bu yüzden de Helenlere yabancıydı. Olimpos tanrı ve tanrıçaları arasına alınmamıştı, ama buna ihtiyacı da yoktu. Aynı onun gibi Anadolulu ve bakire Artemis, Zeus'un kızı olması hasebiyle Helen tanrıları arasında üst sıralara yükselirken o altlarda kalmıştı.

O yüzden mitolojide müstakil bir efsanesi yoktur Hekate'nin. Her ne kadar Anadolu inançlarından ve kültüründen beslendiği apaçık olan ve Anadolu kökenli bir aileden gelen antik yazar Hesiodos, ondan övgüyle bahsedip, Ana Tanrıça mertebesine çıkarmış olsa da Helen kültürünün ve dilinin Anadolu'nun batı kıyılarında hâkim olmasından sonra gecenin en karanlık saatlerinde kara köpekleriyle birlikte kavşaklarda dolaşan cehennem ilahesine dönüşmüştür.

Aslında tarih boyunca Hekate'yle bir tutulan cadılar da erkek egemen ve baskıcı sistemin şeytanlaştırdığı kadınlardı. Doğanın sırlarını, hangi bitkinin ne işe yaradığını bilen, çoğunlukla yalnız yaşayan bu kadınlar, özellikle Ortaçağ Avrupası'nda şeytanla işbirliği yapmakla suçlanıp katledilmişti. Hekate onların da sembolüdür.

Antik tragedyalarda ve destanlarda da kötücül bir figür olarak gösterilmiştir Hekate. Euripides'in *Medea* tragedyasında çocuklarını öldüren büyücü Medea'nın kötücül gücünü aldığı kaynaktır. Oysaki Kolkhis Prensesi Medea da aynı Hekate gibi Helenlere yabancıydı ve aldatılmış, ötelenmiş bir kadındı. Romalı şair Vergilius'un *Aeneas Destanı*'nda da karşımıza çıkar Hekate. Bu kez terk edilen, aldatılan

Kartaca Kraliçesi Dido'yu, onun adıyla büyü yaparken görürüz.

Hekate, Hıristiyanlığın yaygınlaşmasıyla birlikte hepten şeytanlaştırılmış ve İngiliz ozan William Shakespeare'in *Macbeth* tragedyasına da ona atfedilen bu kötücül taraflarıyla dahil olmuştur.

Hekate Helen değil, Anadolulu olması yetmiyormuş gibi bir de bekâr ve çocuksuz olmasının, güçlü bir tanrı babaya sahip bulunmamasının bedelini şeytanlaştırılarak ödedi ve ödüyor. Ancak biz en azından bu kitapta ona hak ettiği saygıyı göstereceğiz. Modern çağın Hekate'lerini, yani hayatta tek başına var olmayı seçen kadınları takdir ettiğimiz gibi onu da takdir edeceğiz.

Bu arada, "Yunan" yerine Helen kelimesini kullandığımı fark etmişsinizdir. Çünkü doğrusu bu. Bilge Umar'ın *İlkçağda Türkiye Halkı* kitabında da belirttiği gibi, İran merkezli Pers İmparatorluğu, Anadolu'yu siyasi anlamda hükmü altına aldıktan sonra Batı Anadolu'nun merkezindeki İyonya bölgesinde Yauna Satraplığı'nı kurdu (Umar, 1999: 220). Bunun başına da kendisine bağlı bir satrap atadı. Satraplar bir tür valiydi. İşte Türkçeye Yunan olarak geçen kelime, "Yauna"dan yani İyonya'dan gelir. Helenler ise kendilerine Helen derler. Bugün de bizim Yunanistan dediğimiz ülkenin adı Helencede Hellas'tır. Bu

nedenle bu kitabın ilerleyen satırlarında Helen sözcüğüne sık sık rastlayacaksınız.

Bu konuyu da açıklığa kavuşturduğumuza göre, artık Hekate'nin öyküsüne geçebiliriz. Helen mitolojisinin yalnız, güçlü ve tam da bu yüzden karanlık tarafa çekilmiş Anadolulu, Karyalı Ana Tanrıçası Hekate ile tanışmaya hazır mısınız?

HEKATE'NİN ÖYKÜSÜ

Güneş, zamanın başlangıcından beri tekrarladığı yolculuğunu o gün de tamamlamış ve dinlenmek üzere karanlık yeraltı diyarına çekilmişti. Her akşam olduğu gibi Ay almıştı Güneş'in yerini. Gecenin gümüş rengi meşalesi Ay ne güzeldi. Antik tapınağın sütunları, binlerce yıl önce itinayla kesilip yola döşenmiş taşları, eski Helen dilinde ifadesini bulmuş kutsal yazıları, göğün gizemli ecesinin ışık saçan bakışları altında parlıyor, eski zamanlardaki görkemine yeniden kavuşuyordu.

Hafiften esmeye başlayan rüzgâr Ege'nin nemli sıcağını dağıtırken, eski tapınağın çevresini mukaddes bekçiler gibi kuşatmış ağaçların dalları sallanmaya, dans etmeye başladı. Derken mabedin taşları arasında boy gösteren otlar katıldı bu dansa.

Rüzgârın hızı arttıkça dalların ve otların hareketleri de hızlandı.

Rüzgâr, bulutları Ay'ın yanına yaklaştırmıyor, toplanıp büyümelerine izin vermiyordu. Hiçbir engel yoktu Ay'ın önünde. O tüm görkemiyle göğün orta yerindeki tahtına yerleşmiş, dolunay halinde kendini gösteriyordu. Dünya Ay'a bakıyordu, Ay da Dünya'ya...

Tam da bu sırada tapınağın sütunlu, anıtsal giriş kapısına yönelen günümüz insanlarının sesleri göğe yükseldi. Ağır adımlarla antik mabede doğru yürürken, söyledikleri şarkının içinde tek bir isim geçiyordu ve o da Hekate (Εκάτη) idi...

Kadınlı erkekli grup, Hekate'yi Ay Tanrıçası kimliğiyle selamlarken, bir yandan da dolunaydan gümüşi iplikler misali sarkan ışığın tenlerine temas etmesinden duydukları hazla gülümsüyordu.

"Ay'ın hanımı" diyorlardı ona. "Değişken Ay'ın tüm yüzlerini içinde taşıyan Tanrıça. Hilal halindeyken yaşamının başında genç bir kızsın. Dolunay olduğunda doğurganlığının doruğuna ulaşıp olgunlaşmış bir kadın. Küçüldüğünde ise evrenin bilgisini bünyesinde toplamış yaşlı bir bilge..."

Sütun altlıklarının üstüne dizdikleri mumları yakarken, işte bu sözlerle hitap ediyorlardı Hekate'ye.

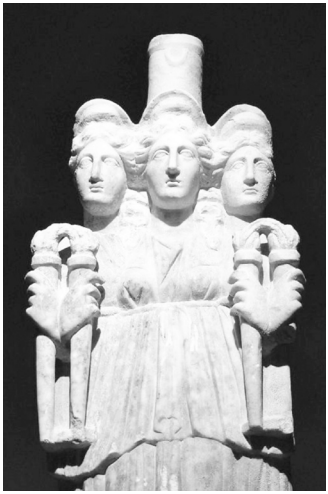

Hekate, MS 3. yüzyıl, Antalya Müzesi

Dolunayın gökteki tahtında oturduğu uzun saatler boyunca huşu içinde Hekate'yi onurlandırmayı sürdürdüler. Ne de olsa tanrıça için inşa edilmiş ve tarih boyunca pek çok ritüele sahne olmuş Lagina'daydılar. Muğla'nın Yatağan ilçesinde, Turgut beldesi sınırlarında bulunan Hekate Kutsal Alanı'nda... Hekate'ye seslenmek, onun adını zikretmek için dünyadaki en büyük ve en önemli Hekate Kutsal Alanı olan Lagina'dan daha uygun bir yer bulunabilir miydi? Özellikle de salt Hekate inancına adanmış bu koca tapınak kompleksinin, her taşında eski günlerin anılarını taşıdığı düşünülecek olursa...

Hekate'den bahseden ilk antik yazar Hesiodos idi. Milattan önce 8. yüzyılda yaşayan Hesiodos, Helen tanrılarının doğuşunu ve tanrı kuşakları arasındaki savaşları anlattığı *Theogonia* adlı eserinde Hekate için 46 dizelik bir övgü yazmış ve onu göklerden, yerden ve denizlerden pay alan, Zeus'un çok saygı duyduğu bir Ana Tanrıça olarak tanımlamıştı.

Hekate bugün de paganların çok sevdiği bir tanrıçadır. Paganizmde Güneş, Ay, yıldızlar, dağlar, nehirler kutsaldır. Evrende var olan her unsurda bir kutsiyet vardır.

Hekate olmak Doğa'ya ve insan doğasına saygı göstermeyi ve onunla uyumlu yaşamayı bilmektir.

Dağların, nehirlerin, denizlerin, Ay'ın, Güneş'in, yıldızların kutsal olduğuna, daha açık bir ifadeyle evreni var eden her öğenin bir kutsiyet taşıdığına inanan, Doğa'nın döngüleriyle uyumlu bir yaşam sürmeyi, canlı ya da cansız her varlığa saygı göstermeyi düstur edinmiş paganların, bugün de Ay İlahesi ve doğanın besleyici, koruyucu Ana Tanrıça'sı özellikleriyle saygı gösterdiği Hekate, tam da Lagina'nın bulunduğu topraklarda, Batı Anadolu'nun güney kısmındaki Karya'da

doğmuştu. Helen kavimlerinin Karya'ya ayak basmasından çok önce Anadolu'ya bolluk, bereket getiren Ana Tanrıça'nın görünümlerinden biri olarak işlemişti zihinlere. Ne de olsa eski Anadolu geleneğinde kadının, tanrıçanın bilgeliğine saygı büyüktü. **Ancak sonra eski zamanların kadına önem veren, kutsiyet atfeden anlayışı erkek egemen bakışla yer değiştirdi, toplumun yapısı farklılaştı ve Hekate'nin aslında kim olduğu unutulup ona yeni, karanlık bir kimlik yakıştırıldı. Eski zamanların besleyici Ana Tanrıça'sı Hekate, büyücülerin kraliçesi, Ay'ın karanlık yüzünün temsilcisi, yeraltının korkutucu güçlerinin simgesi oldu.**

Oysa Antik Helenlerin en büyük yazarlarından Hesiodos, evrenin yaratılışını ve Helen tanrı kuşakları arasındaki savaşları anlattığı *Theogonia*'sında nasıl da güzel ve tüm olumlu özellikleriyle tasvir etmişti onu:

"(...) Zeus herkeslerden üstün tuttu onu,
Pahalı armağanlar verdi ona,
Payı vardır onun karalarda, ekinsiz denizlerde,
yıldızlı göklerde bile payı vardır,
Ölümsüzlerin saygısı büyüktür ona,
Bugün yeryüzünde kurban kesen her ölümlü
Hekate'nin adını anar yakarışlarında,

Kimin dileğini iyi karşılarsa o tanrıça
Onun elde edemeyeceği bir şey yoktur,
Ona bütün mutlulukları vermek elindedir,
Ünlü Gaia ile Uranos'un bütün çocukları
Kendi paylarından pay vermişlerdir ona.
Kronosoğlu ona karşı zor kullanmadı hiç,
İlk titanlar arasındaki yerini
Elinden almadı Zeus hiçbir zaman,
İlk tanrılık payı Hekate'nin
Olduğu gibi kaldı elinde.
Tek kız evlat olduğu halde bu tanrıça
Yerde, denizde ve gökte paysız kalmadı,
Tersine bol pay aldı Zeus'un tutmasıyla onu.
Kim hoşuna giderse Hekate'nin
Yardım görür ondan, destek bulur onda.
Meydanlarda, kalabalıklar içinde
Kimi isterse onu parlatır Hekate.
Ölüm kalım savaşlarında Hekate
Dilediği savaşçıya yardım eder,
Dilediğine verir başarıyı, şanı, şerefi.
Kurultaylarda saygın kralların yanındadır,
İnsanlar arasındaki yarışmalarda
Tanrısal gücüyle işe karışır,
Zaferi kazanan alır ödülü

Ve şeref kazandırır yakınlarına.
Binicilerden de dilediğine yardım eder,
Belalı engin denize açılanlar da
Başvururlar Hekate'ye ve yeri sarsan tanrıya,
Bereketli av sağlar onlara soylu tanrıça,
Ya da tam başaracakları sırada
Avlarını alır ellerinden canı isterse.
Hermes'le sürüleri üretir ağıllarda:
Öküzleri, keçileri, ak yünlü koyunları
Azaltır ya da çoğaltır gönlünce.
Anasının tek kızı olduğu halde
Ölümsüzler arasında yeri büyüktür Hekate'nin
Zeus gençliğin besleyicisi yapmıştır onu."

(Hesiodos, *Theogonia: 410-450*)

Hesiodos, Hekate'yi gökte, yerde, denizlerde hükmü geçen, krallara ve savaşçılara yardım eden, avların bereketli geçmesini sağlayan kuşatıcı, koruyucu bir Ana Tanrıça olarak tarif etmeden önce hangi soydan geldiğini de anlatmıştı. **Hekate, Olimposlulardan önceki tanrı kuşağı olan titanların Güneş Soylular grubuna dahildi. Hem babası Perses hem de annesi Asteria, titandı. Hesiodos, Hekate'nin kökenini eski kuşak tanrılara dayandırarak onun Helen öncesi Anadolu tanrıçalarından biri olduğunu anlatmaya çalışıyordu, belki de.**

Helen toplumları Anadolu üzerinde büyük bir silah kullandı o da Helence idi. Anadolu toplulukları bu dili alıp homojenleşirken, Helen kültürü de Anadolu kültürüne baskın geldi.

Savaşlarla elde edilemeyen hegemonya dil ile elde edilmişti. Dilini kaybeden topluluklar zamanla inançlarını da yitirmiş, yerel inançlar kırsal alanda yaşarken, kentler Helenleşmeye başlamıştı. Bu, Helen dünyasının Anadolu'ya en büyük üstünlüğü idi.

Dilini kaybeden toplumlar zamanla inançlarını da kaybettiler ve Ana Tanrıça kültü de Anadolulu olmaktan çıkıp Helen kültüne dönüştü, aynı şekilde kadının toplumdaki yeri de değişti. Hekate de yalnız bir tanrıça olarak Olimpos'tan uzaklaştı.

Hekate olmak kadının bütün kimliğini terk ettiği ve kişiliksizleşeceği bir duruma razı olmak yerine yalnızlığı tercih etmektir bir bakıma...

Helen tanrıları, tıpkı onlara inananlar gibi Ege coğrafyasına yayılmış ve eski tanrıların, tanrıçaların yerini almıştı. Bazı eski ilahlar Helen kimliği kazanıp tanrılar topluluğunda mühim mevkilere gelirken, bazıları da geri planda kalmış ya da zaman içinde tıpkı Hekate gibi karanlık güçlerin sembolü sayılmıştı.